

Др АЛЬЖЕБЕТА СМУЛКОВА
Інстытут рускай, украінскай і беларускай
філалогії
Варшаўскага ўніверсітэта

НАВУКОВА-ДЫДАКТЫЧНАЯ ДЗЕЙНАСЦЬ КАФЕДРЫ БЕЛАРУСКАЙ ФІЛАЛОГІИ ВАРШАУСКАГА УНІВЕРСІТЭТА

Пры Варшаўскім універсітэце існуе і дзейнічае адзіная за межамі БССР Кафедра беларускай філалогіі. Была яна сарганізавана ў 1956 годзе Міністэрствам вышэйшай адукацыі і навукі ў выніку глыбокага навуковага зацікаўлення культурай і мовай беларускага народа, у рэзультате зразумення патрэбы беларускай нацыянальнай меншасці мець магчымасць, сярод многіх іншых дысцыплін вышэйшай адукацыі, выбіраць і сваю родную філалогію.

Заснавальнікам Кафедры, яе кіраўніком і душою па сённяшні дзень з'яўляецца вядомы славіст — праф. др Антаніна Абрэмская-Яблонская. У сувязі з адсутнасцю ўласнай, дастаткова падрыхтаванай, славістичнай кадры ў галіне беларусазнаўства, у першыя гады Кафедра працавала з дапамогаю спецыялістаў з Беларусі. Першапачатковая лекцыі ў нас чыталі дац. М. В. Бірыла і А. І. Жураўскі з Беларускай Акадэміі навук і дац. В. Тарасаў і М. А. Лазарук з Педагагічнага інстытута ў Мінску. Практычныя заняткі па мове вяла мгр Л. Базылюк — выпускніца Педагагічнага інстытута ў Мінску. Пры іх дапамозе раслі і папаўнялі свае веды сённяшнія выкладчыкі др А. Баршчэўскі, др А. Смулкова і тагачасныя студэнты мгр А. Багроўская і мгр М. Врублеўскі, якія цяпер складаюць сталы калектыв працаўнікоў Кафедры.

Кафедра беларускай філалогіі, як кожная універсітэцкая пляцоўка такога тыпу, працуе ў двух напрамках: 1) дыдактычным, які ахоплівае ўсе абавязкі, звязаныя з працэсам наўчання і выхавання студэнтаў; 2) навуковым, да якога адносіцца рэалізацыя калектывных і індывідуальных навуковых планаў. У далейшым пазнаёмім чытачоў Беларускага кален-

Загадчык Кафедры беларускай філалогіі — праф. др А. Абрамская-Яблонская.

Фота — А. Смулькова

Будынак Інстытута рускай, беларускай і украінскай філалогіі пры Смычковай вуліцы ў Варшаве.

Фота — А. Смулькова

дара з абодвумя кірункамі дзейнасці, падкрэсліваючы, што яны цесна звязаны з сабою, і што цяжка быць добрым педагогам без навуковых дасягненняў, і з другога боку, часта ў сувязі з працэсам навучання ўзнікаюць новыя канцэпцыі, новыя тэмы, якія патрабуюць навуковай апрацоўкі.

НАВУКОВАЯ ДЗЕЙНАСЦЬ КАФЕДРЫ

За звыш дзесяцігадовую дзейнасць, не лічачы першых арганізацыйных гадоў, і пры малым калектыве Кафедра мае ўжо свае бяспрэчныя навуковыя дасягненні. Працуем у дзвюх спецыялізацыях: у галіне беларускага і славянскага мовазнаўства і ў галіне гісторыі беларускай літаратуры. Так склалася, што жаночы калектыв займаецца ў нас моваю, а мужчыны яе мастацкім выразам — літаратурай. Пачнем ад характарыстыкі калектыўных прац, пераходзячы потым да агульных аглядадаў індывідуальных даследванняў.

1. У 1962 годзе выйшаў з друку »Падручныпольска-беларускі слоўнік« пад рэдакцыяй А. Абрамской-Яблонской і М. Бірылы, які ахоплівае каля 40 тысяч перакладных слоў.

Навуковы калектыв кафедры: А. Баршчэўскі, З. Скібінская, А. Яблонская, М. Врублеўскі, А. Багроўская. Не ханае А. Смульковай, якая выконвае фота.

Фота — А. Смулькова

Цяпер апрацоўваецца А. Багроўскай і А. Смулковай пад рэдакцыяй праф. А. Яблонской большы па аб'ёму »Беларуска-польскі слоўнік«, які з'явіцца вельмі патрэбным дапаможнікам не толькі для студэнтаў і спецыялістаў філолагаў, але і для ўсіх тых хто цікавіцца беларускай і польскай мовамі ў Польшчы і па-за яе межамі.

2. Другой калектывуай працай з'яўляецца збор і апрацоўка анамастычнага матэрыялу (назвы мясцовасцей, урочышчаў, угоддзяў і г. д.) з Беластоцкага ваяводства. У гэтай працы прымаюць удзел і начлены Кафедры, напрыклад, др Т. Зданцэвіч з Познані і мгр М. Кандрацюк з Працоўні беларускай філалогіі ПАН, які працуе над доктарскай дысертаций па мяс-

I дыялекталагічная экспедыцыя студэнтаў і працаўнікоў у ліпені 1957 г. у вёсцы Старое Ляўкова. Сядзяць: А. Смулкова, Л. Базылюк, М. Бірэла, А. Яблонская, супругі Галубоўскія.

Фота — Архіў

цовых назвах Бельскага і Гайнайскага паветаў і надрукаваў ужо па гэтай тэмэ некалькі артыкулаў. Ад імя Кафедры зборам матэрыялу займаецца мгр М. Врублеўскі, які спісаў патрэбныя назвы з паветаў Гайнайскага, Беластоцкага, Сакольскага і Высокамазавецкага. Складзена ўжо абшырная картатэка. У далейшым плануеца яе навуковае апрацаванне.

3. Калегі-літаратары намераны падрыхтаваць да друку антalogію беларускай літаратуры, што будзе мела вялікае

значэнне для папулярызацыі беларускай літаратуры ў польскім асяроддзі.

Індывідуальныя навуковыя працы ў галіне мовазнаўства группуюцца вакол наступных праблем:

а) дыялекталогіі, б) іншамоўнага субстрата ў беларускай

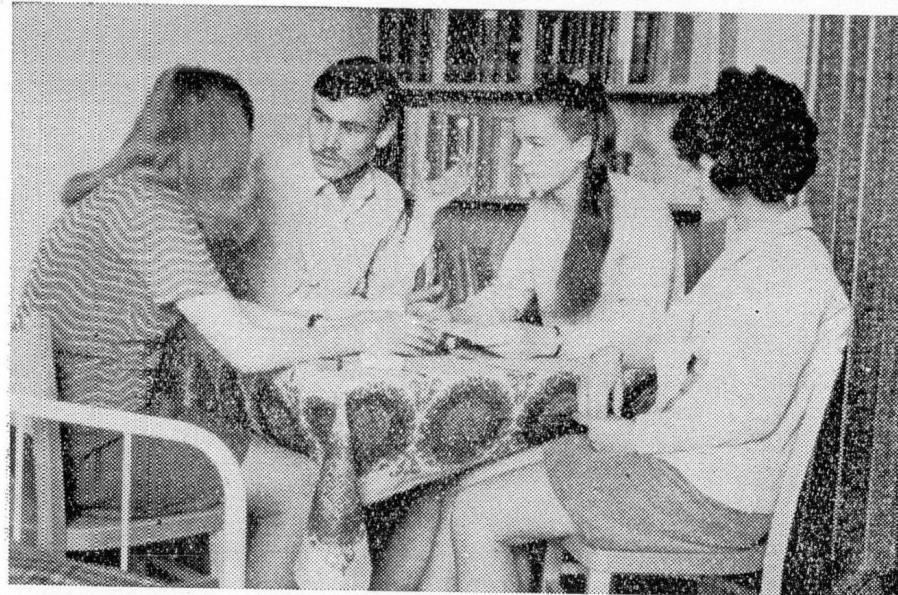
Праф. А. Яблонская з III курсам на лекцыі па гістарычнай граматыцы беларускай мовы.

Фота — А. Смулкова

мове, в) словаўтварэння і нарматыўнасці, г) анамастыкі і д) сінтаксіса.

На першы план нашых мовазнаўчых зацікаўленняў высоўваецца праца над вывучэннем беларускіх гаворак на тэрыторыі Польшчы, а перад усім усходніяй часткі Беластоцкага ваяводства, заселенай, як вядома, у пераважнасці беларускім насельніцтвам. У гэтай галіне назіраеца цеснае супрацоўніцтва з Працоўній беларускай філалогіі Польскай Акадэміі навук. Асноўнай тэмай працаўні з'яўляецца апрацоўка атласа беларускай народнай мовы. Працай гэтай кіруе праф. А. Яблонская і ад самага пачатку з ёй цесна звязана др А. Смулкова; супрацоўнічае тут таксама мгр А. Багроўская. Гэтая праца мае значэнне не толькі для беларусазнаўства. Усходняя Беласточчына прадстаўляе вялікую навуковую цікавасць для

славістаў наогул. Тут, на невялікім абшары, сутыкающа ўпльвы трох розных дыялектных сістэм: мазавецкай, беларускай і ўкраінскай, не лічачы нівеліруючага гаворкі ўпльву літаратурнай мовы, якая ў сувязі з развіццём розных сродкаў масавага пераказу (радыё, тэлебачанне, клубы з рознага тыпу дакладамі і дыскусіямі), аказвае ўсё большы ўпльў на мясцовыя народныя гаворкі. Не без значэння з'яўляеца і ўпльў беларускай літаратурнай мовы, у пераважнасці там, дзе лепш развіта беларускае школьніцтва, дзе рэгулярна чытаюць беларускі друк і мастацкую літаратуру. Усе гэтыя фактары ўпльываюць на тое, што ўсходняя Беласточчына прадстаўляе сабою вялікую разнастайнасць дыялектных сістэм, што большасць яго насельніцтва з'яўляеца білінгвістычнай, гэта значыць валодае і карыстаеца ў штодзённым жыцці дзвюма мовамі, выкарыстоўваючы адны з іх у залежнасці ад знешній сітуацыі. Усё гэта вымагае праніклівых доследаў і вялікай навуковай сумленнасці ў інтэрпрэтацыі фактаў. Цікавую моўную сітуацыю на ўсходняй Беласточчыне схаректарызowała А. Яблонская ў артыкуле «Problematyka badań slawistycznych na Białostocczyźnie» («Acta Baltico-Slavica», I). Да-кладней аб працы над вывучэннем беларускіх народных гаворак глядзі артыкул А. Смулковай у «Беларускім навуковым

Студэнты першага курса ў час сяброўскай размовы ў інтэрнаце Інстытута.

Фота — А. Смулкова

зборніку» (у друку). З іншых апублікованых прац па дыялекталогіі адзначым выдадзеную ў 1968 годзе манаграфію па сельскагаспадарчай лексіцы др А. Смулковай, у якой апрацавана земляробчая лексіка ўсходняй Беласточчыны на шырокім парашунаўчым матэрыяле польскім, беларускім, рускім і украінскім і зроблены цікавыя вывады, між іншым на тэму лексічнага і словаўтваральнага родства і дыферэнцыяцыі ўсходнеславянскіх моў (рускай, беларускай і украінскай) і моўнага падзелу ўсходняй Беласточчыны. Разглядаюцца адносіны лексічнай дыферэнцыяцыі да гісторыі засялення гэтых зямель. Беларуская лексіка апрацавана аўтарам яшчэ ў некалькіх іншых артыкулах, змешчаных у такіх перыядычных выданнях, як «*Studia z filologii polskiej i słowiańskiej*», «*Slavia Orientalis*», «*Z polskich studiów slawistycznych*». Лексікай займаеца таксама мгр А. Багроўская ў артыкуле «Параўналны слоўнік дзвюх гаворак з Гайнаўшчыны» («Беларускі навуковы зборнік»). Аднак дыялекталагічныя доследы не датычаць толькі лексікі. Адначасова збіраўся і апрацоўваўся граматычны матэрыял, напр., др А. Смулковай «*Szkic systemów fonologicznych gwar Białostocczyzny Wschodniej*» («*Slavia Orientalis*», 3/68) і «*Przykłady zróżnicowania morfologicznego gwar Białostocczyzny Wschodniej*» («*Sprawozdania z prac Wydziału I PAN*», 5/1960) мгр А. Багроўской »O zwrotach typu пайсці ў грыбы«, дзе апрача прыкладаў з літаратурнай мовы багата выкарыстоўваеца дыялектны матэрыял.

Даследваючы гаворкі ўсходняй Беласточчыны, сустракаемся з праблемай балтыйскага ўпльву на іх сувязі з тэрытарыяльной і гістарычнай абумоўленай блізкасцю беларусаў і літоўцаў, а ў даунейшым мінульым з засяленнем сучасных беларускіх зямель, вымершымі і засімільванымі ў славянскім асяроддзі, балтыйскімі плямёнамі. Гэтай праблеме прысвячаны працы: праф. А. Яблонскай »Elementy litewskie w mikrotoponimii Wschodniej Białostocczyzny« («*Studia z filologii polskiej i słowiańskiej*», t. VIII) і др А. Смулковай »O białoruskim g'ega krzemień« («*Z polskich studiów slawistycznych*», PWN, 1963), »Lituanizmy w białoruskim słownictwie rolniczym« Linqua Posnaniensis, XIV). Адказ на анкету Інстытута мовазнаўства АН БССР »Лексические балтизмы в белорусском языке«.

У галіне анамастыкі, апрача адзначанага ўжо калектывнага збірання рэгіональных назваў з Беластоцкага ваяводства можна назваць працу мгр А. Багроўской над апісаннем імён і прозвішчаў адной вёскі Гайнаўскага павета.

Праблемамі нарматыўнасці і словаўтварэння займаеца галоўным чынам праф. А. Яблонская, напрыклад, у артыкуле ў зборніку гонар беларускага пісьменніка, драматурга і саты-

рыка К. К. Крапівны »Да гісторыі нармалізацыі беларускай літаратурнай мовы«.

Праф. А. Яблонская выдзе яшчэ адну калектыўную працу, якая ўжо нядоўга завершыцца. Гэта выданне і навуковае шматбаковае апрацаванне рукапісных матэрыялаў па беларускаму фальклору і этнографіі М. Федароўскага, вядомага збіральніка пералому XIX і XX стагоддзяў. З друку ўжо вышлі »Pieśni« V і VI тамы »Ludu Białoruskiego«. Выйдзе нядоўга том VII, у якім зменшчаны артыкулы: мовазнаўчы, фальклорны, музыкалагічны, слоўнічак малавядомых слоў і карта мясцовасцей, у якіх М. Федароўскі збіраў матэрыял.

У галіне беларускага літаратуразнаўства працуецца др. А. Баршчэўскі, мгр. М. Врублеўскі і дактарантка Кафедры мгр З. Скібінская-Харыла. Навуковая праца ў галіне беларускай літаратуры канцэнтруеца галоўным чынам на даследванні літаратуры XIX і XX стагоддзяў. Спецыяльная ўвага прысвечана тэмам »Вытокі новай беларускай літаратуры« (І палова XIX ст.), над якой актуальна працуе мгр. М. Врублеўскі. На фоне літаратурных плыняў другіх славянскіх народаў, а ў прыватнасці польскага, разглядаеца тут творчасць такіх пісьменнікаў, як: А. Рыпінскі, Я. Баршчэўскі, Я. Чачот, В. Дунін-Марцінкевіч.

Літаратурай XX стагоддзя галоўным чынам займаецца др. А. Баршчэўскі, які апублікаваў шэраг артыкулаў у »Ніве«, »Літаратурна-навуковым зборніку«, »Беларускім навуковым зборніку«, »Roczniku Białostockim« і іншых. Кругагляд навуковых зацікаўленняў дра А. Баршчэўскага шырокі. Ён не абмяжоўваеца да аналізу творчасці аднаго пісьменніка ці адной літаратурнай плыні. Трэба аднак зварнуць спецыяльную ўвагу на яго доктарскую дысертацыю пра творчасць Я. Коласа. З яе апублікован артыкул »Камізм у творчасці Я. Коласа« (»Літаратурна-навуковы зборнік«, 1961 г.) і здадзен у друк у новы навуковы зборнік артыкул »Рамантычны напрамак у творчасці Я. Коласа«. Др А. Баршчэўскі з'яўляеца сааўтарам хрэстаматыі для VIII класа пачатковых школ з беларускай мовай навучання. З'яўляеца ён таксама намеснікам старшыні міністэрства культуры па справах падручнікаў для беларускіх школ у Польшчы.

З. Скібінская-Харыла працуе над доктарскай тэмай »Miejsce Zaręczki na tle białoruskiej krytyki 20—30 lat XX wieku«. У друку ў беларускім зборніку знаходзяцца яе артыкулы: »Próbлемa gramadskiej pasienności, duchowej dżerzejskiej i malarzowskiej ujemki chłopaka w twórczości M. Zaręckiego« і »Abiperekladach »Pana Tadeusza« A. Miękiewicza na białoruskię mowę«.

На ўвагу заслугоўвае факт, што др А. Баршчэўскі і мгр. М. Врублеўскі апрацавалі шэраг артыкулаў па беларускай літаратуры для »Wielkiej Encyklopedii Powszechnej« і »Małego słownika pisarzy narodów europejskich ZSRR« і наогул з'яўляюцца папулярнікамі беларускай літаратуры ў Польшчы.

Канчаючы агульны агляд навуковай дзейнасці Кафедры беларускай філалогіі Варшаўскага ўніверсітэта, хочам адзначыць, што тут не названы ўсе навуковыя публікацыі працаўнікоў Кафедры, што зусім не ўспамінаюцца працы, якія датычачы іншых, чым беларуская, моў і літаратур. Гэта адносяцца перад усім да многіх прац праф. А. Яблонскай і ў некаторай ступені др-аў А. Баршчэўскага і А. Смульковай. Наогул публікацыі працаўнікоў Кафедры лічаць каля 80 пазицый.

II. Дыдактычнае дзейнасць Кафедры.

Уся дыдактычнае дзейнасць Кафедры накіравана на адукацію спецыялістаў у галіне беларускай мовы і літаратуры з рускай або польскай мовамі, як прадметамі пабочнымі.

Агульная адукацыя студэнтаў пашыраеца спецыяльнымі курсамі па філософіі і сацыялогіі, агульнаславістычнымі і педагогічнымі ведамі. У працэсе 5-гадовай вучобы студэнты сустракаюцца з рознымі формамі дыдактычнай працы Кафедры: слухаюць курсавыя і манаграфічныя лекцыі, прымаюць удзел у практычных заняццях і семінарах, атрымоўваюць індывідуальныя і калектыўныя кансультатыўныя на выбраныя тэмамі, пішуць курсавыя і дипломныя працы пад кіраўніцтвам навуковых працаўнікоў Кафедры. Апрача гэтых агульнапрынятых універсітэцкіх форм дыдактычнай дзейнасці практыкуюцца ў нас і іншыя. Да іх ліку можна аднесці дыялекталагічную практику студэнтаў III курса, якая праводзіцца на тэрыторыі ўсходняй Беласточчыны. На III курсе знаёмім студэнтаў з гісторычнай граматыкай беларускай мовы і сучасніцтвіем беларускімі дыялектамі. Спецыяльную ўвагу ў праграме дыялекталогіі прысвячаеца беларускім гаворкам Беласточчыны, а ў маі на 5—6 дзён выязждаем у вёскі, дзе студэнты непасрэдна знаёміцца з жывой народнай гутаркай, вучацца яе правідлова слухаць і запісваць. Пры гэтым наглядна знаёміцца з духовай і матэрыяльной культурай беларускай вёскі, з беларускім народным фальклорам. Для многіх з іх гэта першая і незабыўная сустрэча з беларускімі народнымі гаворкамі. У мінулым годзе мы правялі практику вельмі ўдала ў вёсках Кнышэвічы Сакольскага і Рыбалы Бельскага паве-

таў, пры вялікім зацікаўленні нашай працай з боку мясцовага насельніцтва.

Як можна заўважыць з вышэй сказанага, у працэсе навучання звяртаецца вялікую ўвагу, каб тэарэтычныя веды студэнтаў спалучаць з практыкай. Таму, незалежна ад практычных заняткаў па розных прадметах, адбываюцца яшчэ трыве спецыялістычныя практыкі: 1) педагогічная, якую студэнты праходзяць у беларускіх ліцэях у Бельску і Гайнайуцьцы пад кіраўніцтвам настаўнікаў гэтых школ, 2) агульнаадукацыйная, загранічная ў БССР і 3) агульнапольскі ўніверсітэцкі курс рускай мовы летам, на якім на працягу трох тыдняў студэнты абавязаны гаварыць выключна на рускай мове, тут яны прыматаюць удзел у лекцыях і практычных занятках, контактуюцца штодзённа з калегамі і выкладчыкамі з Савецкага Союза.

У гэтым артыкуле хачу даўжэй затрымацца на характеристыцы загранічнай 4-тыднёвой практыкі нашых студэнтаў. Яна мае абменныя харектар. Студэнцкая група, пераважна пасля IV курса, выязджае пад кіраўніцтвам аднаго з членаў Кафедры. Асноўным месцам прафынання з'яўляецца сталіца беларусі — Мінск. Адтуль студэнты выязджаюць у Москву і Ленінград, знаёмчацца з важнейшымі помнікамі ўсходнеславянской і еўрапейскай культуры, з сучасным жыццём СССР. У час прафынання ў Мінску яны прыматаюць удзел у спецыяльна для іх падрыхтаваных беларускімі спецыялістамі занятках па мове, літаратуры і іншых галінах беларускай гісторыі і культуры, наведваюць музеі, кінатэатры і месцы, заслужаныя для культуры і гісторыі БССР. Важным элементам з'яўляецца зазнамленне з беларускімі навуковымі ўстановамі гуманітарнага тыпу і з жыццём і працай беларускіх студэнтаў. Вялікае значэнне мае таксама магчымасць, якая даецца студэнтам старших курсаў папоўніць матэрыялы для магістэрскіх работ з фондаў БССР.

Па падобнаму плану праводзяць практыку студэнты-філолагі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта ў нас у Польшчы.

На IV курсе, з пэўным багажом здабытых ведаў, студэнты прыступаюць да падрыхтоўкі дыпломніх (магістэрскіх) работ. Самі выбирайцца сабе напрамак: мовазнаўства або літаратуру. Тэмы работ вельмі розныя. На мовазнаўчым семінары могуць яны абапірацца на матэрыяле помнікаў беларускай старожытнай пісьменнасці, датычыць праблем дыялекталогіі і сучаснай беларускай літаратурнай мовы. На літаратуразнаўстве пераважна тэмы работ датычыць творчасці пісьменнікаў канца XIX і XX стагоддзяў, а ў прыватнасці беларуска-польскіх літаратурных сувязей. Агулам пры наборы студэнтаў не

штогодна, а праз год, да 1967 года Кафедра выпуспіла 40 магістраў, з гэтага ліку 10 па мовазнаўству.

У навучальным годзе 1968/69 прадугледжвалася далейшых 10 выпускнікоў-магістраў беларускай філалогіі.

Справай аграмаднай вагі, не заўсёды залежнай ад працы Кафедры, з'яўляецца грамадская прыгоднасць абсалвентаў. Таму наш калектыў шчыра цікавіцца далейшымі жыццёвымі лёсамі выпускнікоў і з некаторымі з іх утрымоўвае непарыўныя сувязі. Практыка паказвае, што не ўлічаючы іншых індывідуальных месц працы, нашыя абсалвенты гэта пераважна настаўнікі сярэдніх і радзей пачатковых школ, культурна-асветныя работнікі, супрацоўнікі выдавецтваў і, урэшце, навуковыя працаўнікі нашай Кафедры і Працоўні беларускай філалогіі Польскай Акадэміі навук у Варшаве. Няма тут месца шырэй займацца лёсамі выпускнікоў, хаця трэба было бы прысвяціць гэтым справе спецыяльныя артыкулы і зрабіць з яго адпаведныя вывады. Прыйгодаю толькі такія прозвішчы, як мгр З. Красоўская — настаўніца беларускай мовы і мгр П. Анашюк — бібліятэкар або працујаць у Бельскім беларускім ліцэі; мгр А. Іванюк — дырэктар Гайнайускага беларускага ліцэя і мгр В. Сакоўскі — настаўнік беларускай мовы ў тым жа ліцэі, мгр А. Карпюк — кіраўнік пачатковай школы ў Орлі; Н. Васілюк і М. Кіндзюк — высокацененыя настаўнікі рускай мовы ў Варшаве. У Варшаве вучаць таксама: Л. Пташынская, М. Харкевіч, В. Караб, З. Хаманская і В. Ляшкевіч. У Беластоку — А. Чыкін і А. Рушук. У Працоўні беларускай філалогіі ПАН старэйшым асістэнтам з'яўляецца М. Чурак, З. Скібінская-Харыла — дактарантка Кафедры, І. Павельская — рэдактарам выдавецтва «Чытэльнік» і г. д. Дарэчы будзе заўважыць, што многія з выпускнікоў — гэта адказныя грамадскія дзеячы ў сваіх асяроддзях.

Вяртаючыся непасрэдна да дыдактычнай працы Кафедры і харектарыстыкі штодзённага жыцця студэнтаў, хачу спыніцца на складаным працэсе універсітэцкага выхавання. Прыйходзяць да нас людзі, якіх даросласць удакументавана атэстатамі сталасці, часта не з апошняга года. Здавалася б, што выхаваўчыя праблемы маглі бы быць на далейшы план. Тым часам як вядома, працэс самавыхавання чалавека праводзіцца амаль праз цэлае яго жыццё, а моладзі, якая ў некаторых выпадках першы раз вышла з-пад бацькоўскай апекі, трэба ў гэтым выдатна дапамагчы. А робіцца гэта не выхаваўчымі ўрокамі, а штодзённай настойлівай працай, асабістым прыкладам. На маю думку, на выхаванне студэнта ўплывае цэлая савакупнасць умоў, у якіх ён знаходзіцца. Затым і змест слуханых лекцый і гарачыя дыскусіі, якія не раз выбігаюць па-за

рамкі праграмы, і актыўны ўдзел у грамадскім жыцці універсітэта і краіны, у працы маладзёжных арганізацый. Вялікае значэнне маюць сустрэчы з вядомымі пісьменнікамі і журналістамі, з палітычнымі і грамадскімі дзеячамі краіны. Гэта стварае магчымасць канфрантациі, угрунтавання ці карэктуры поглядаў; пашырае кругагляд студэнтаў. Гады, праведзеныя ва ўніверсітэце — гэта найлепшая школа самастойнасці, пачуцця абавязку і адказнасці, жыцця ў калектыве, з усімі яго цэпльымі праменнямі сяброўства і цяжкасцямі непазбежных канфліктаў. Вялікая роля ў гэтым працэсе вызначана апекунам курсаў. Важна, каб гэтай функцыі не абмежаваць да спраў адміністрацыйнага харектару. Але і найлепшы, найбольш актыўны апякун мала зробіць, калі не будзе калектыўнай адказнасці, сур'езнага і адначасова сяброўскага падыходу ўсёй навучаючай кадры. У нашым выпадку, пры параўнальна невялікім наборы студэнтаў, сітуацыя складаецца для гэтых спраў прыхільна. Мы добра ведаем сваіх студэнтаў, і падае на нас большая адказнасць за іх выхаванне.

III. Супрацоўніцтва Кафедры з Польскай Акадэміяй навук і навуковымі ўстановамі Савецкай Беларусі.

Уведзеная ад 1968/69 навучальнага года новая арганізацыйная структура Кафедры стварыла новыя ўмовы яе працы. Кафедра ў цэлым увайшла ў склад Інстытута рускай, украінскай і беларускай філаглогіі, якога дырэктарам з'яўляеца праф. др Пшэмислаў Звалінскі. Інстытут атрымаў новае памяшканне і знаходзіцца ў стадыі арганізацыі. Адкрываюцца новыя шырокія магчымасці навуковага і дыдактычнага супрацоўніцтва калектыву трох вышэй названых кірункаў.

Выдатнае супрацоўніцтва з ПАН выражаетца ў супольным апрацоўванні навуковых проблем (Атлас гаворак усходній Беласточчыны, тапанамастыка Беластоцкага ваяводства і г. д.). Гэтому спрыяе факт, што праф. А. Яблонская з'яўляеца кіраўніком абодвух беларусазнаўчых цэнтраў у Польшчы.

Супрацоўніцтва Кафедры з навуковымі ўстановамі Беларусі датычыць перад усім Інстытута мовазнаўства імя Я. Коласа АН БССР, Філаглічнага факультета Беларускага Дзяржаўнага ўніверсітэта і Мінскага Педагагічнага інстытута. Формы гэтага супрацоўніцтва разнастайныя. Можна іх акрэсліць у некалькіх пунктах:

1. Навуковыя паездкі прафесараў;
2. Доўгатэрміновыя абменныя стажыроўкі іншых навуковых працаўнікоў;

3. Абменныя экспедыціі-практыкі студэнтаў;
4. Выдавецтва супольных навуковых прац у Беларусі і Польшчы;
5. Абмен навуковымі выданнямі-кнігамі і часопісамі;
6. Шматлікія індывідуальныя контакты, якія спрыяюць высвятленню актуальных апрацоўваемых тэмаў.

Ад. 1. Як ужо было сказана на пачатку артыкула, на працягу першых чатырох год Беларусь абыспечвала Кафедру выкладчыкамі. Апрача гэтага гасцявалі ў нас з лекцыямі: дырэктар Інстытута Мовазнаўства АН БССР праф. М. Р. Суднік, загадчык сектара дыялекталогіі Інстытута Мовазнаўства АН БССР др Ю. Ф. Мацкевіч, прафесары М. Р. Ларчанка, Л. С. Абэцадарскі і А. А. Лойка. З польскага боку на Беларусі гасцявала 8-асабовая група прафесараў моваведаў, у склад якой уваходзілі прафесары: П. Звалінскі, В. Курашкевіч, А. Міровіч, Л. Асоўскі, К. Дэйна, А. Яблонская і іншыя.

Ад 2. Навуковую стажыроўку ў СССР, галоўным чынам у БССР, правялі ўсе працаўнікі Кафедры, удасканальваючы там сваю мову, збираючы недаступны ў Польшчы матэрыял да сваіх навуковых доследаў, знаёмчыся з методыкай працы беларускіх педагогаў, устанаўляючы прыязнныя асабістыя контакты з людзьмі, якія працуюць над блізкімі праблемамі. Падобную стажыроўку ў нас адбылі працаўнікі Беларускага Дзяржаўнага ўніверсітэта — фалькларыст І. У. Саламеўіч, які працеваў, між іншым, над матэрыяламі М. Федароўскага, і мовавед Г. В. Пальцаў, які даследваў лексічныя паланізмы ў беларускай мове.

Ад 4. Тут трэба адзначыць артыкул Ю. Мацкевіч, А. Арапонкавай, А. Мурскай і А. Яблонскай у часопісе «Slavia Orientalis» і А. Жураўскага і А. Смулковай у часопісе «Język polski». Абшырны артыкул пра сённяшні дзень польскай літаратуры ў Польшчы рыхтуе для «Полымя» др А. Баршчэўскі. Тут таксама ўспомніць трэба планаваную кансультацию з беларускімі лексікологамі перакладных слоў беларуска-польскага слоўніка, які апрацоўваецца на Кафедры.

У заключэнні можна смела сказаць, што нягледзячы на пэўныя недахопы, Кафедра беларускай філаглогіі Інстытута рускай, украінскай і беларускай філаглогіі Варшаўскага ўніверсітэта мае свае аб'ектыўныя дасягненні і бяспрэчна з'яўляеца важным навуковым цэнтрам беларусазнаўства ў Польшчы.

БЕЛАРУСКІ
КАЛЯНДАР

НА 1970 ГОД

XIV ГОД ВЫДАННЯ

БЕЛАСТОК

ВЫДАВЕЦТВА: ГАЛОЎНАЕ ПРАЎЛЕННЕ БЕЛАРУСКАГА
ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА ў ПОЛЬШЧЫ